

NEVELŐ JUDIT

AZ ERDÉLYI MŰVÉSZET NÉMETORSZÁGI GYŰJTŐJE

**Az egyetemes
művészettörténetből
kifejtett erdélyi
művészetről – a Böhm-
gyűjteménynek
köszönhetően –
bebizonyosodik, hogy
sajátosságai új színnel
egészítik ki
az európai szcénát.**

Mára az egyik legjelentősebb közép-európai művészetet gyűjtő magyar műgyűjteménnyé fejlődött az Erdélyből származó Böhm család kollekciója. Kétféle generációs története során a gyűjtemény alakításában az erdélyi művészet tiszteletét mindvégig a gyűjtés lényegének tartották. Ifj. Böhm Józseffel, a németországi orvossal és műgyűjtővel, a budapesti Semmelweis Szalonban megrendezett kiállítás előtti napokban találkoztam budai lakásukon, ahol a gyűjteményről, művészbárókról, a gyűjtemény jövőjéről magával ragadó szenvedéllyel és szeretettel mesélt. Néhány héttel később volt szerencsém a szülőkkel is beszélgetni a gyűjtés kezdeteiről és az akkori erdélyi körülményekről, nehézségekről.

A Böhm-gyűjtemény története egészen az 1960-as évekig nyúlik vissza, amikor a Romániában kisebbségiként élő orvosházaspár – a Szatmárról származó id. Böhm József és felesége, Erzsébet – megvásárolta egy politikai fogolyként fogva tartott családtag gyűjteményének megmaradt részét, hogy megmentsék a szétszóródástól. A gyűjtőtevékenység tehát „csak úgy adódott”, ahogy Böhm Erzsébet beszélgetésünkben mesélte, de a képek szeretete a vásárlások folytatására ösztönözte a házaspárt. A nagybányai alkotóktól, elsősorban a „neósok” munkáiból válogattak (Ziffer Sándor, Perlrott Csaba Vilmos, Nagy Oszkár, Jándi Dávid), illetve Nagy István, a nagyváradi Macalik Alfréd és Tibor Ernő, Mohy Sándor és Incze János alkotásaiból is vásároltak. Az adódó lehetőségekről, eladó képekről a széles ismeret-ségi körnek köszönhetően mindig értesültek. Rendkívül jó barátságba kerültek a környék mű-

vészeivel is, mely mai napig meghatározó attitűd a Böhm családban, hiszen a közősen eltöltött esték, beszélgetések segítették hozzá az orvoscsaládot a művészetben való jártassághoz is, így a kezdeti években vásárolt, alacsonyabb színvonalú képektől meg is váltak. 1981-ben az egyre szorítóbb romániai politikai helyzet miatt Németországba költöztek, de a gyűjtést ennek ellenére sem hagyták abba, és figyelték a magyar és erdélyi művészeti színteret. Orvostanhallgató fiuk, ifj. Böhm József is bekapcsolódott a gyűjtésbe, aki önálló gyűjtővé fejlődve saját meglátása szerint bővítette és bővíti mai napig a gyűjteményt jelenlegi otthonában, Freibergben. 1996-tól a szülők nagybányai anyagát igyekezett kiegészíteni, majd a „nagybányai” jelzöt „erdélyi”-re szélesítve főleg kolozsvári magyar művészek (Nagy Albert, Fülöp Antal Andor) mellett az erdélyi nemzeti sokszínűséget kihasználva Henri Nouveau, Tasso Marchini, Mattis-Teutsch János vagy Hans Eder alkotásait is megszerezte. A műtárgypiac azonban mindeközben hatalmas változásokon ment keresztül, az árak a magasba szöktek. Jakobovits Miklós, a család jó barátjaként, a kortárs alkotók felé irányította ifj. Böhm figyelmét, megtanította a képeket értő szemmel látni, hogy saját maga is felismerje a valóban nívós műveket, művészettörténeti elemzések és meghatározások nélkül is. Hasonlóan szoros barátság alakult ki Jovián Györggyel és Ingo Glasszal, akiknek művészetről vallott meglátásai szintén közelebb vitték Böhmöt a műalkotások megértéséhez. Barátai hatására a kortárs művészet kedvelőjévé vált, és az erdélyi koncepciót részben tartva, részben földrajzi értelemben tovább szélesítve közép-európaivá fejlesztette a gyűjteményét (cseh, szlovák, magyar, német nyelvterület). Az informeltől (Eberhard Göschel), a koncepten keresztül az egyre hangsúlyosabb konstruktivista és geometrikus absztrakt (Milan Dobes, Bak Imre, Maurer Dóra, Joseph Kadar, Menygán András, Hetey Katalin, Konok Tamás, Jan Kubicek, Waldemar Mattis-Teutsch, Hans Jörg Glattfelder) irányokig található alkotások a sokszínű és jelentős nemzetközi gyűjteményben.

Az egyetemes művészettörténetből kifejejtett erdélyi művészetről – a Böhm-gyűjteménynek köszönhetően – bebizonyosodik, hogy sajátosságai új színnel egészítik ki az európai szcénát. A gyűjtő nem rest újabb és újabb kiállítási lehetőségek után kutatni Németországban és Magyarországon egyaránt. 2002-ben a berlini nagykövetségen vett részt a gyűjtemény az *Álmok Művésztelepe: Nagybánya* című kiállításon, majd *Klasszikus Modernizmus Erdélyben* címmel volt látható Freibergben, 2004-ben. Két évvel később Korwestheimben, 2008-ban pedig Annaberg-Buchholzban mutatkozott be az erdélyi anyag, de Győr és Mosonmagyaróvár is bemutatta a Böhm-kollekciót. Nagyot lépve az időben, 2012-ben már magyar sajtóvisszhangot is keltett az altenburgi Lindenau Museumban rendezett tárlat csakúgy, mint egy évvel később a brüsszeli Balassi Intézet kiállítása. 2014 őszén, Budapesten, a Semmelweis Szalonban nyílt kiállítás a Böhm-gyűjteményből ugyanazon a napon, amikor a gyűjtő délelőtt megvédte PhD-ját. A kiállításról Sipos László írt az *Új Művészetben*.¹ Párhuzamosan a budapesti tárlattal Passauban, a Modern Művészeti Múzeumban csaknem két hónapig volt látogatható az *Erdélyi Művészet – Modern klasszikusok* című kiállítás, amely az itt felsorolt korábbi bemutatókhoz hasonlóan nagy sikert aratott. A helyi sajtóban (így kétszer a *Süddeutsche Zeitungban*) megjelenő cikkek méltatják a kiállítást, és fontos kiemelni, hogy az erdélyi művészetet is elismerik mint az európai művészettörténet számukra eddig fel nem fedezett szeletét. November 9-én személyesen a gyűjtő tartott tárlatvezetést, amelyre a remélnél is jóval nagyobb volt az érdeklődés. A Szépművészeti Múzeum Magyar Nemzeti Galéria szervezésében áprilisban nyíló erdélyi művészetet bemutató kiállításon a Böhm-gyűjtemény 13 alkotása szerepel majd. Várjuk már a 2015 végére, Győrbe tervezett impozáns kiállítást is, melyhez a múzeum gyűjteményi katalógus kiadását is tervezi.

Böhm alapvető törekvése, hogy az erdélyi művészetet nem egy konzervatív, az európai fejlődéstől kissé lemaradt perifériaként mutassa be gyűjteményében. Erős erdélyi és magyar magot szeretne létrehozni újabb vásárlások és eladások útján, melyben a 20. század elejének erdélyi művészete mellé azoknak az Erdélyből és Magyarországról származó nagy művészegyéniségeknek alkotásait szeretné kollekciójában tudni, akik művészi szabadságukhoz ragaszkodva külföldre távoztak, így Kemény Zoltán, Lakner László, Ébner Lajos, Étienne Hajdu (Hajdu István), és még sorolhatnánk a művészeket, akik külföldön váltak világhírűvé. A konstruktív, konkrét irányok képviselőiből szemezget, de nem szeretné meglévő műgyűjtemények kópiáját létrehozni, mint a nagyra becsült Vass István-gyűjtemény vagy a würzburgi Ruppert-gyűjtemény, hanem szeretné a maga útját járva felfedezni a fiatalok között is a tehetségeket.

Ha Böhm József tervei megvalósulhatnak, akkor a közép-európai művészet egy egységként mutatná meg sokszínűségét.

■ **JEGYZET**

1. Sipos László: *Közép-európai kortárs képek*. Új Művészet 2014/11.
<http://www.ujmuveszetcfoloyoirat.hu/2014/11/kozep-europai-kortars-kepek/>

